

מצבי חולי 5
(שנה ד' סמסטר א')

שנה"ל תשע"ה 2014-2015

מרכזת הוראת הקורס:
מיכל אנגלרד הרשור RN, M. Occ. H

תיאור הקורס:

קורס זה הינו המודולה החמישית והאחרונה בקוריקולום של "מצבי חולי" שהם בסיסי הידע הרפואי שהסיעוד נשען עליו. הקורס מהווה השלמה של סוגיות רפואיות ייחודיות. הקורס יינתן ע"י מרצים שונים המומחים בתחומם, שידגישו את האפידמיולוגיה של המצבים הנבחרים, את הקליניקה ואת ניהול הטיפול.
בקורס 4 מדורים:

1. "תזונה הקלינית" - על תזונה ומניעת מחלות, למצבי חולי נפוצים, לחולים כרוניים ולחולים מורכבים.
2. "סוגיות בסוף החיים" - על מודעות אישית של המטפל בחולים הנוטים למות והידע הנוגע לטיפול בהם.
3. שיקום - על הבסיס התיאורטי והיישומי בתחום השיקום.
4. אלימות במשפחה
5. PTSD

בהמשך - פירוט המטרות והתכנים של כל מדור ומדור.

דרישות קדם:
כל הקורסים של בריאות וחולי 1-4

מבנה הקורס:
יום שני, 4 ש"ש החל מהשעה 10.15. שימו לב למערכת השעות בסוף הסילבוס: יש הבדל בין המחצית הראשונה של הסמסטר לשנייה!!!

סה"כ שעות הקורס: 56 שעות אקדמיות.

במהלך הקורס יתכנו שינויים

מתודולוגיה:
הרצאות פרונטאליות; הרצאות אינטראקטיביות, דיונים ולימוד עצמי.

הערכה:
בתום הסמסטר תיערך בחינה, בה תשולבנה שאלות מכל המדורים.
ציון עובר: 65.

דרישות קורס:
השתתפות בשיעורים וחומר קריאה חובה.

תזונה קלינית- 12 שעות / מרצה: דר' גלית גולדזאק:

(השיעורים יינתנו במחצית הראשונה של הסמסטר בין 14.15 – 15.45)

- פירמידת המזון; הסימון התזונתי, קצובת רכיבי מזון עפ"י גיל ומין; בניית תפריט אישי.
- הטיפול התזונתי ביל"ד, מחלות לב והיפרליפדימיה.
- טיפול תזונתי בסוכרת ובסינדרום המטבולי.
- הטיפול התזונתי בחולה הנפרולוגי ובחולים מורכבים.
- מערכת העיכול: הסיבים התזונתיים פרה ופרוביוטיקה; עצירות והטיפול בה.
- תרגול

מקורות

- רונברג אילנה (1996). תזונה פרי מחשבה. הוצאת האוניברסיטה הפתוחה. תל אביב.
- Mayo Clinic. Diet Manual. A Handbook of Nutrition Practices, 7th ed. Mayo foundation, 1994.
- Modern Nutrition in Health and Disease, 10th ed. Lippincott Williams & Wilkins, 2006.

שיקום וסייעוד: שני צדדים לאותו מטבע / מרצה: ד"ר ביאטריס שחם, PhD, RN

הקורס יעסוק בהכרת מודלים, זיהוי משאבים אישיים, אישיותיים, וסביבתיים והשלכתם על התאוששותם ושיקומם של חולים במצבי חולי חריפים וכרוניים.

תכנים:

- התפתחות המודל הביו-פסיכו-סוציאלי של בריאות (WHO,2002)
- הכרה וניתוח מושגים המרכיבים את המודל הביופסיכוסוציאלי
- הכרה וזיהוי משאבים אישיים ואישיותיים
- הכרה וזיהוי משאבי סביבה
- שיקום במסגרות שונות

פרוט התכנים

שיעור	נושא
1.	מושגים, הנחות יסוד ותיאוריות השיקום
2.	International Classification of Functions
3.	משאבי התמודדות אישיים
4.	משאבי התמודדות סביבתיים
5.	שיקום בתחומים ספציפיים: נוירולוגיה, קרדיולוגיה, ריאות
6.	
7.	אתיקה בשיקום

רשימת מקורות:

שיעור 1- מושגים, הנחות יסוד ותיאוריות השיקום

עורי, י. (2011). מבוא. בתוך: א. עורי (עורך), יסודות ברפואה שיקומית, תל אביב, ישראל- דיונון, עמ' 21-13.

שיעור 2- International Classification of Functions

International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF).

<http://www.who.int/classifications/icf/training/icfbeginnersguide.pdf>

<http://apps.who.int/classifications/icfbrowser/>

שיעור 3- משאבי התמודדות אישיותיים

Gerard J. Molloy, G.J, Randall, G., Wikman, A., Perkins-Porras, L, Nadine Messerli-Bürgy, N. & Andrew Steptoe, A. (2012) Type D Personality, Self-Efficacy, and Medication Adherence Following an Acute Coronary Syndrome. *Psychosomatic Medicine.*,74, 100-106.

שיעור 4- משאבי התמודדות סביבתיים

Chronister, J.; Chou, C.; Frain, M. ;Cardoso, E.(2008) The Relationship Between Social Support and Rehabilitation Related Outcomes: A Meta-analysis Outcomes: A Meta-analysis. *Journal of Rehabilitation*; 74, 2.

שיעור 5-6: שיקום בתחומים ספציפיים: נוירולוגיה, קרדיולוגיה, ריאות

סורוקר, נ. (2011). שיקום לאחר שבץ מוחי. בתוך: א. עורי (עורך), *יסודות ברפואה שיקומית*, תל אביב, ישראל- דיונון, עמ', 41-60.

חסין, ש. (2011). טיפול ושיקום חולים עם מחלות במערכת התנועה. בתוך: א. עורי (עורך), *יסודות ברפואה שיקומית*, תל אביב, ישראל- דיונון, עמ' 113-136.

גרוס, ד. (2011). טיפול ושיקום חולים עם מחלות במערכת התנועה. בתוך: א. עורי (עורך), *יסודות ברפואה שיקומית*, תל אביב, ישראל- דיונון, עמ' 181-188.

מרום-קליבנסקי, ר., דרורי, י. (2011). שיקום חולי לב:גישה טיפולית ועדכנית. בתוך: א. עורי (עורך), *יסודות ברפואה שיקומית*, תל אביב, ישראל- דיונון, עמ' 189-200.

שיעור 7: אתיקה בשיקום

Jacoby, A., Austin, J. K. (2007). Social stigma for adults and children with epilepsy. *Epilepsia.* 48, 6-9.

עורי, י. (2011). היבטים אתיים ברפואה שיקומית. בתוך: א. עורי (עורך), *יסודות ברפואה שיקומית*, תל אביב, ישראל- דיונון, עמ' 657-671.

קישורים:

האיגוד הישראלי לרפואה פיזיקלית ושיקום: [/http://www.medrehab.org.il](http://www.medrehab.org.il)

מרכז המידע לשיקום בישראל: [/http://www.aepr.org.il](http://www.aepr.org.il)

ארגון נכי צה"ל: <http://www.inz.org.il/index1.asp?cat=54>

ביטוח לאומי: http://www.btl.gov.il/benefits/Vocational_Rehabilitation/Pages/default-old.aspx

אגף שיקום נכים- משרד הביטחון: [/http://www.shikum.mod.gov.il/he-il/shikumH](http://www.shikum.mod.gov.il/he-il/shikumH)

עמותת פרקינסון בישראל: [/http://www.parkinson.org.il](http://www.parkinson.org.il)

נפגעי אירוע מוחי: [/ http://neeman.org.il](http://neeman.org.il)

<http://www.linshom.org.il/> עמותת לנשום:

סוגיות בסוף החיים - מובט מתחמק למבט מתעמק - 12 שעות / דר' גילי פלג
gillypel@bezeqint.net

רצינול הקורס ומטרותיו:

הרפואה המודרנית האריכה את תוחלת החיים ואת תקופת הגסיסה. שינויים אלו הובילו לקיומה של קבוצה הולכת וגדלה של אנשים הדורשת טיפול – אוכלוסיית הנוטים למות, וקיומם של אנשי מקצוע – הנדרשים לספק טיפול לאוכלוסייה זו. הגדלת הידע המקצועי ופיתוח המודעות האישית של המטפל, אודות הטיפול בחולה הנוטה למות, תסייע בשימור ובהעצמת כוחותיו של המטפל ובהתאמה תוכל לשפר את יכולתו להעניק טיפול ברמה גבוהה למטופליו.

מטרות הקורס:

- א. הקניית ידע תיאורטי וקליני בנושא החולה הנוטה למות.
- ב. הגדלת המודעות העצמית של איש הטיפול בנושאים הקשורים לטיפול בחולה הנוטה למות.

פירוט נושאי הלימוד בקורס וקריאה נלווית:

- תנטולוגיה – תורת חקר המוות.
- תהליכי התייחסות למושג המוות - מעבר להווה.
קריאה מומלצת:
קובלר-רוס א. (1969). לחיות עם המוות, פרק 1: על הפחד מפני מוות; פרק 2: גישות שונות על בעיית המוות והנוטים למות (עמ-35-10). צ'ריקובר מוציאים לאור בע"מ.
- הפילוסופיה האקזיסטנציאליסטית ולוגותרפיה.
קריאה מומלצת:
1. גוטמן ד. (1999). לוגותרפיה למטפל - עבודה סוציאלית משמעותית. עמ' 21-17, 36-37, 73-63. תל-אביב: הוצאת דיונון.
2. פרנקל, ו. (1970). האדם מחפש משמעות, מבוא ללוגותרפיה. תל אביב: הוצאת דביר.
3. אלבום, מ. (1997). ימי שלישי עם מורי - איש זקן איש צעיר ומשמעות החיים, תל אביב: מטר.
- המוות - מושג רב מימדי.
קריאה מומלצת:
פלג, ג. וליכטנברט, ר. (2010). עמדות כלפי מוות: השוואה בין אחריות לעובדות סוציאליות. ביטאון הסייעוד האונקולוגי, י"ט (1), אפריל, 14-22.
http://www.palliative.org.il/articles/pelleg_gilly.pdf
- הגדרת החולה הנוטה למות
- חוק החולה הנוטה למות
קריאת חובה:
1. חוק החולה הנוטה למות: פרק א', פרק ג', פרק ד': סימן א', ב', ג', ד', ה', ו', פרק ה': סימן א', ב'.
<http://www.health.gov.il/Download/pages/DOA0106.pdf>
- הטיפול הפליאטיבי.
קריאת חובה:
1. הגדרת ארגון הבריאות העולמי לטיפול פליאטיבי:
<http://www.who.int/cancer/palliative/definition/en>
2. הוראות חוזר מנכ"ל משרד הבריאות לטיפול פליאטיבי בישראל:

http://www.palliative.org.il/hospice_plan.asp

3. פתחי אבו רקיייה, ר. (2010). טיפול פליאטיבי – לחיות עד המוות. עדכונים קליניים לאחים ואחיות, 1 (יוני), 12-13.
<http://www.ions.org.il/ImagesFck/Siud/file/sof%20a%20jaim/clinical%20news%201.pdf>

- **מיתת חסד (אותגניזיה)**

- **סוגיית אמירת האמת לחולה**

- **מסירת הודעות רפואיות קשות.**

קריאת חובה:

1. שוורץ, ת., לוי, א., רסין, מ., סילנר, ד. (2003). תפקיד המטפלים בבישור בשורות מרות - מנקודת ראות של חולים, רופאים ואחיות. ביטאון הסייעוד האונקולוגי בישראל, יד (3), 6-12.

<http://www.palliative.org.il/articles/schwartz.pdf>

2. וונדי, ה. ושטיין, ד. (2010). מסירת מידע קשה – תקשורת יעילה עם ילדים. הרפואה, 149 (5, מאי), 321-323.

3. דורון, מ., פסח, נ. ואלעד, פ. (2008). מסירת בשורה מרה: עקרונות והנחיות. מדריך לעובדים סוציאליים ומטפלים במקצועות הבריאות. המרכז ליישומים פסיכולוגיים מל"י. עמ' 15-22, 37-40.

קריאה מומלצת:

1. Buckman, R. (1992). *How to break bad news – A Guide for health-care professionals*. London: Papermac.
2. Baile WF, Buckman R, Lenzi R, Glober G, Beale EA, Kudelka AP. (2000). SPIKES-A six-step protocol for delivering bad news: application to the patient with cancer. *Oncologist* 5, 302-311.

- **תיאוריות מרכזיות בתחום הגסיסה.**

קריאה מומלצת:

Glaser B.F., & Strauss, A.L. (1965). Temporal aspects of dying as a non-scheduled status passage. *American-Journal-of-Sociology*, 71(1), 48-59.

- **הפסקת טיפול קוראטיבי**

קריאת חובה:

לישפיץ אלכאוי, ר. (2006) דרכים להגברת התקווה בקרב חולים סופניים. *חברה ורווחה*, כד, 4 (דצמבר), 503-511.

http://www.ions.org.il/ImagesFck/Siud/file/sof%20a%20jaim/hope_06.pdf

- **תפיסת מוות בקרב ילדים.** (אם נספיק מבחינת זמנים)

קריאת חובה:

ויצטום, א. (2004). נפש, אבל ושכול. פרק ג': תפיסת המוות אצל ילדים, עמ' 27-36. ישראל: משרד הבטחון, ההוצאה לאור.

קריאה מומלצת:

סמילנסקי, ש. (1981). תפיסת המוות בעיני ילדים. חיפה: הוצאת אח.

קובלר-רוס, א. (2002). המוות חשוב לחיים – החיים, המוות והחיים שלאחר המוות. ירושלים: כתר הוצאה לאור והוצאת ערן אבני.

אלימות במשפחה ומערכת הבריאות

מרצה: הגב' יעל אונגר ארנוב

כתובת מייל: yael.arnov@gmail.com

מטרות הקורס:

1. למידה אודות תופעת האלימות במשפחה בהקשרה האישי, הבין-אישי, החברתי והתרבותי.
2. בירור תפקידו של הצוות הסייעודי בטיפול בנפגעי אלימות במשפחה במסגרת מערכת הבריאות.
3. היכרות עם השפעות החשיפה לנפגעי אלימות והטיפול בהם על צוותים סיעודיים, מתן דגש על אסטרטגיות התמודדות עם השפעות אלו.

תוכן הקורס:

הקורס יעסוק בסוגיית האלימות במשפחה על גווניה השונים, אוכלוסיות המתמודדות עם אלימות, סוגי האלימות השונים, נורות אדומות לזיהוי האוכלוסיות. כמו כן יוצעו דרכי התערבות בסיסיות עם נפגעי אלימות במשפחה במסגרת מערכת הבריאות. מבנה הקורס ואמצעי הלמידה:

- הקורס יילמד במסגרת מקבץ ויורכב משלושה שיעורים כפולים בחלק האחרון של סימסטר א'.
- הקורס מתבסס על קריאת חובה, הרצאות ודיונים בכיתה
- במהלך הקורס יוקרנו סרטים וקטעי סרטים שונים, אשר יכללו גם הם בחומר הבחינה

דרישות הקורס:

- בחינה אמריקאית אשר תתבסס על החומר הנלמד בכיתה וחומר הקריאה.
- בתום הקורס תנתן רשימת קריאת חובה סופית.

מהלך השיעורים:

שיעור מספר 1+2

1. אלימות במשפחה: הגדרות, סוגי אלימות, היקפי התופעה, עמדות, מיתוסים וסטריאוטיפים נפוצים. חיבור אישי לאלימות במשפחה: מה מתעורר בי מול נפגעי אלימות? מחשבות רגשות ותחושות, צפייה בקטע מסרט.
2. אלימות זוגית: מאפייני אלימות גברית, מאפייני אלימות נשית, דינמיקות קורבן תוקפן, מעגל הכעס, נורות אדומות לזיהוי נפגעי אלימות זוגית. קריאה:

- אינס-קינג, א. (2004). אלימות בן בני זוג- התערבות ראשונית: הערכת מסוכנות ודרכי הגנה- תדריך לאנשי מקצוע (עמ' 60-36), ירושלים: משרד הרווחה, השרות לרווחת הפרט והמשפחה.
- בוכבינדר, א., ואסעד, ס. (2000). דילמות אתיות של עובדים סוציאליים המטפלים באלימות נגד נשים בחברה הערבית. חברה ורווחה, כ' (1), 67-81.
- גל, נ. (2003). אלימות נגד נשים: נורמה או סטייה? אשקלון: המכללה האקדמית אשקלון
- יסעור בורוכוביץ, ד. (2003). אלימות אינטימית: עולמם הרגשי של גברים מכים. תל אביב: רסלינג. פרק 1, עמ' 32-21, פרק 3, עמ' 101-115.

- Dobash, R. & Dobash E.R. (2001). Women's violence to men in intimate relationship, *British Journal of Criminology*, 44, 326-349
- Migliaccio, T. A. (2002). Abused husbands, *Journal of Family Issues*, 23 (1), 26 – 52.

שיעור 3+4

אלימות כלפי ילדים: סוגי אלימות, היקף, זיהוי נורות אדומות (צפייה בסרט, דיון ומצגת)
קריאה:

- גולדשטיין, ש' ווויינשטיין, מ' (2007). **איתור ילדים נפגעי התעללות והזנחה**, ירושלים: אשלים
- גל, ג'לבב, י' וגרוס, ר' (2010). התעללות בילדים: שכיחות והשלכות ארוכות-טווח. **חברה ורווחה**, 30 (4-3), עמ' 376-359
- גליק, ש. (2002). התעללות בילדים, **הרפואה**, י, 882-879
- טילמאן, פ' (1995). **(התעללות מינית בילדים)**, ס' ברגמן מתרגמת). קרית ביאליק: אח.
- Gill, M. & Tutty, L. (1997). Sexual identity issues for male survivors of children sexual abuse: A Qualitative study, *Journal of child sexual abuse*, 6(3)

שיעור 5+6

5. אלימות כלפי קשישים: היקף התופעה, סוגי האלימות, נורות אדומות לזיהוי קשישים נפגעי אלימות.
6. תפקיד הצוות הסייעודי בטיפול בנפגעי אלימות במשפחה: הגדרת תפקיד, דילמות, השפעות החשיפה לאלימות על הצוותים.
קריאה:

- אפלבוים, ט. (2011) אלימות במשפחה: תפקיד הרופא באיתור הבעיה ובטיפול בנפגעים. **הרפואה**, 150 (4): 369-372.
- בן נתן, מ., לבנשטיין, א., איזיקוביץ', צ. גורמים פסיכו חברתיים להתעמרות בקשישים במוסדות לטיפול ממושך בישראל
- בן פורת, ע. (2013) גורמים המנבאים טראומטיזציה משנית השוואה בין מטפלים באלימות במשפחה למטפלים בלשכת רווחה. **חברה ורווחה** לג (2)
- גולדבלט, ה. (2013) חווית המפגש של אחיות עם נשים נפגעות אלימות במשפחה. **חברה ורווחה** לג (2)
- לוינשטיין, א. ורון, פ. (2000). פגיעה בקשישים על ידי בני משפחה מטפלים, **חברה ורווחה**, כ (2). 193-175
- פרלמן, ל.א., סאקוויט, ק.ו. (2004). המטפל בסכנה: טראומטיזציה מכלי – שני. מתוך: צ. זליגמן וז. סולומון (עורכות). **הסוד ושברו: סוגיות בגילוי עריות**. (עמודים: 393-430). תל אביב: "הדקל"

PTSD ומניעתו 12 שעות / גב' יעל אונגר-ארנוב Yael.arnov@gmail.com

רציונל הקורס ומטרותיו:

בית החולים הינו זירת טראומה משמעותית, בכל יום פוגש הצוות הסייעודי בנפגעי טראומה. מפגש זה מהווה הזדמנות נדירה למתן סיוע מיטבי ומעצים המפחית סיכון להתפתחות פתולוגיה של הפרעה פוסט-טראומטית. מתוך ראייה זו יעסוק הקורס במתן כלים בסיסיים להתבוננות על טראומה נפשית ומניעת התקבעותה.

מטרות הקורס:

היכרות והקניית מושג בסיסי של מהי טראומה נפשית, תוך חשיפת הסטודנט לייחודיות הטראומה הנפשית במסגרת בית החולים והאפשרויות העומדות בפני הצוות להתערבויות עם נפגעי טראומה. היקף הקורס: 12 ש"ל (3 מפגשים של 4 שעות).

מפגש מספר 1: מבוא לטראומה

מטרה: בירור המושג טראומה על היבטיו השונים.

תכני המפגש: ההבדל בין טראומה כאירוע לבין טראומה כתגובה, מהות החוויה הטראומטית – משולש הטראומה, סוגי טראומות, טראומה על רצף הזמן: מ--ASR, ASD ל- PTSD ל- CPTSD

- קריאה חובה: הרמן, ג.ל. (1992). טראומה והחלמה. הוצאת עם עובד. עמ' 50-96 .

מפגש מספר 2: טראומה, גוף ונפש

מטרה: הבנת הקשר בין הגוף והנפש בטראומה נפשית

תכני המפגש: טראומה והמוח, מודל שלושת המוחות של מקלין, המערכת הסימפטטית והפארא סימפטטית בשירות הטראומה. זכרון טראומתי: סוגי זכרון, חקר הזכרון (מקרל לשלי ועד הניתוח של HM), כיצד נזכרת טראומה, מהם זכרונות הבזק?, ההבדל בין ההיפוקמפוס והאמיגדלה בהבניית הזכרון הטראומטי.

- קריאת חובה: רוס, ג. (2008). מעבר למערבולת הטראומה אל מערבולת החלמה- מדריך לציבור. הוצאת נורד. עמ' 25-38.

מפגש מספר 3: התערבויות ראשוניות במצבי טראומה

מטרה: היכרות עם העקרונות להתערבות מיידית במצבי טראומה.

תכני המפגש: רעיון "שעת הזהב" הנפשית להתערבות ראשונית לפי עקרונות הקמ"צ למניעת התפתחות של הפרעה פוסט טראומטית, התערבות לפי מודל החוסן הרב-מימדי.

- קריאת חובה:

קורן, ד., אידר, נ. וקליין, א. (2005). "הפצעים עברו, הטראומה לא": תגובות פוסט טראומטיות בעקבות פציעה גופנית והשלכותיהן על התערבות מוקדמת. עמ' 131-157. בתוך בריאות הנפש בצל הטרור: הניסיון הישראלי. עורכים: אלי זומר ואבי בלייך.

מערכת השיעורים במצבי חולי 5

ימי ב' בין 10 - 16

שעות	27.10.14	03.11.14	10.11.14	17.11.14	24.11.14	01.12.14	08.12.14
08-10	משעה 08:30 דר' גילי פלג (סוף החיים)	משעה 08:30 דר' גילי פלג (סוף החיים)	משעה 08:30 דר' גילי פלג (סוף החיים)	משעה 08:30 דר' גילי פלג (סוף החיים)	משעה 08:30 דר' ביאטריס שחם שיקום	משעה 08:30 דר' ביאטריס שחם שיקום	משעה 08:30 דר' ביאטריס שחם שיקום
10-12	דר' גילי פלג (סוף החיים)	דר' גילי פלג (סוף החיים)	דר' גילי פלג (סוף החיים)	דר' ביאטריס שחם שיקום	דר' ביאטריס שחם שיקום	דר' ביאטריס שחם שיקום	דר' ביאטריס שחם שיקום
12-14							
14-16	דר' גלית גולדזק תזונה	דר' גלית גולדזק תזונה	דר' גלית גולדזק תזונה	דר' גלית גולדזק תזונה	דר' גלית גולדזק תזונה	דר' גלית גולדזק תזונה	דר' גלית גולדזק תזונה

שעות	15.12.2014	22.12.14	29.12.14	05.1.15	12.1.15	19.1.15	26.1.15
08-10							
10-12	גב' יעל אונגר ארנוב PTSD ומניעתו	גב' יעל אונגר ארנוב PTSD ומניעתו	גב' יעל אונגר ארנוב PTSD ומניעתו	גב' יעל אונגר ארנוב PTSD ומניעתו	גב' יעל אונגר ארנוב אלימות במשפחה	גב' יעל אונגר ארנוב אלימות במשפחה	גב' יעל אונגר ארנוב אלימות במשפחה
12-14	גב' יעל אונגר ארנוב PTSD ומניעתו	גב' יעל אונגר ארנוב PTSD ומניעתו	גב' יעל אונגר ארנוב PTSD ומניעתו	גב' יעל אונגר ארנוב PTSD ומניעתו	גב' יעל אונגר ארנוב אלימות במשפחה	גב' יעל אונגר ארנוב אלימות במשפחה	גב' יעל אונגר ארנוב אלימות במשפחה